

ÅRBOG

1966

Fot. Elfelt

Hans Majestæt Kong Frederik IX, Handels- og Søfartsmuseets protektor.

ÅRBOG

1966

Udgivet af

SELSKABET „HANDELS- OG SØFARTS-
MUSEETS VENNER“

HANDELS- OG
SØFARTSMUSEET PÅ KRONBORG
HELSINGØR

HANDELS- OG SØFARTSMUSEETS ÅRBOG

1966 (bind 25 i rækken af museets årbøger)

er sat med Intertype Baskerville og trykt i Vald. Pedersens Bogtrykkeri, København. Klicheerne er udført hos Ebbe Christoffersen & Co., København. Papiret er illustrationstryk fra Viggo Borch. De engelske oversættelser er foretaget af fru Maureen Neiiendam, København. Omslag: Kobberstukket kompasrose. Sejl-, flag- og kompas-mager T. A. Bang, København, slutningen af 1700-årene.

Årbogens artikler er samtidig udkommet i særtryk som festskrift i anledning af museumsdirektør Knud Klems 65 års fødselsdag under titlen

MARITIME STUDIER

tilegnet

KNUD KLEM

Redigeret af HENNING HENNINGSEN

Årbogens forfattere er alene ansvarlige for deres bidrag. Aftryk i referat af årbogens indhold er tilladt, når årbogen angives som kilde og et eksemplar af aftrykket indsendes til Handels- og Søfartsmuseet. Ved aftryk i større omfang må forfatterens samtykke indhentes gennem redaktionen.

INDHOLD

J. Worm, afdelingschef: Museumsdirektør Knud Klem 65 år	1
Sven Andersson, museichef, fil. lic.: <i>Arm och gadd</i> i ortnamn vid gamla segelleder	5
Aksel E. Christensen, professor, dr. phil.: Birka uden frisere	17
Ole Crumlin-Pedersen, museumsinspektør, cand. polyt.: En kogge i Roskilde	39
Erling Eriksen, fylleskonservator, cand. philol.: Frivakt og flaskeskuter	59
Olof Hasslöf, docent, fil. dr.: Sjöfart och privilegier	71
Henning Henningsen, museumsinspektør, dr. phil.: Jonas — profet og ulykkesfugl	105
F. Holm-Petersen, museumsleder, forfatter: Svendborgsunds sidste bram- sejlskonnert	123
Svend Jørgensen, museumsassistent: En dansk genremaler på ekspedition	143
Lone Klem, bibliotekar, mag. art.: Grønland civiliseres	157
Svein Molaug, museumsdirektør, mag. art.: Moderne sjømannstro	183
Christian Nielsen, konservator: Øen i bugten	191
Lauritz Pettersen, museumsdirektør, cand. philol.: Danske foregangsmenn i bergensk dampskipsfart — Peter Jebsen — William Hansen	211
Holger Rasmussen, overinspektør, cand. mag.: Sildetælling og silde- måling i Aalborg	225
Albert Sandklef, fhv. museichef, fil. dr.: Halländsk sjöfart i danska arkiv	239
Sigvard Skov, museumsinspektør, mag. art.: En isbjørnetallerken fra Delft	261
Gerhard Timmermann, Schiffbauingenieur: Schiffbauprobleme zur Hansezeit	267
Museets protektor, komité og personale	304
Museets beretning og driftsregnskab for regnskabsåret 1965-66	305
Selskabet „Handels- og Søfartsmuseets Venner“s beretning og driftsregn- skab for 1965	319
Selskabets bestyrelse og medlemmer	327
Museets bytteforbindelser	339
5-års register til årbøgerne 1962-66	342

Register til årbøgerne 1942-61 findes i årbog 1961, s. 193 ff.

MUSEUMSDIREKTØR
KNUD KLEM
65 ÅR

Fot. H. Hauch

Om end mange vel vil føle, at direktør Klem er så kendt, at en nærmere præsentation skulle være unødvendig, er det dog fundet naturligt, at dette festskrift indeholder en artikel om direktør Klem og hans virke.

Knud Klem er født i København den 26. marts 1901. Han blev student i 1918 og cand. mag. i 1926. I årene 1922–28 var han ansat som medhjælper i Nationalmuseets 1. afdeling. Efter i kort tid at have været knyttet til Københavns Bymuseum blev Klem i juli 1928 ansat som assistent på Handels- og Søfartsmuseet. Efter direktør Lunds død den 26. december 1928 blev han konstitueret som leder af museet. Året efter ansattes han som inspektør, og i 1937 udnævntes han til direktør.

Under Klems ledelse har museet udviklet sig til et righoldigt og velordnet moderne museum. Ved opstillingen af museumsgenstande er der taget såvel pædagogiske, æstetiske som videnskabelige hensyn. Direktør Klem har taget initiativet til opbyggelse af museets videnskabelige apparat omfattende bibliotek, kartoteker, fotosamling, affotograferinger og udskrifter af arkivstof. Der kan endvidere være grund til at nævne det arbejde, der er sat i gang med hensyn til opmålinger og beskrivelser af historiske skibstyper samt de i de senere år foretagne maritim-etnologiske undersøgelser specielt vedrørende ældre skibsbygningsmetoder. Indenfor sidstnævnte område har der været et frugtbart samarbejde med kolleger i de andre nordiske lande.

I 1940 tog Knud Klem initiativet til oprettelsen af selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner, hvis første årbog udkom under hans redaktion i 1942. Årbogen er det faglige forum for dansk maritim historie og tjener bl.a. til at styrke museets forbindelser udadtil. Klem har selv skrevet en række maritime og handelshistoriske afhandlinger i årbøgerne.

Knud Klem har siden 1938 været formand for Historisk Samfund for Frederiksborg Amt og fra 1939 har han været leder af Helsingør Bymuseum. I årene 1950-58 var han formand for Foreningen af danske Museums mænd, og fra 1959 har han været formand for Dansk kulturhistorisk Museumsforening og styrelsesmedlem i Dansk historisk Fællesforening og Danske Museers Fællesråd. Gennem sit arbejde i disse museumsorganisationer og i Statens Lokalmuseumstilsyn har han taget aktiv del i udviklingen af det danske museums væsen og dets tilpasning til vor tids krav. Herudover har han skrevet en række artikler og afhandlinger over historiske emner, og der kan endvidere være grund til at nævne, at han har udgivet flere skrifter med topografiske og maritimhistoriske emner. Gennem mange år har han beskæftiget sig med et stort anlagt arbejde om dansk skibsbygning i 1700-tallet.

Det vil af ovenstående med al ønskelig tydelighed kunne ses, at direktør Klem har gjort et stort og højt værdsat arbejde for dansk museums væsen og beriget vor museums litteratur. Det er symptomatisk, at hans skribentvirksomhed har dækket et meget vidt felt, og ikke været begrænset til et snævert fagområde, selvom søfartslitteraturen i videre forstand vel er det område, der har stået hans hjerte nærmest.

Der er al grund til at bringe direktør Klem en hjertelig hyldest for hans påskønnelsesværdige indsats. Som leder af museets daglige drift har der påhvilet ham en stor arbejdsbyrde, og det er karakteristisk for ham, at han udover det løbende arbejde i høj grad tænker i nye baner og beskæftiger sig med løsning af nye opgaver, der stiler mod at efterkomme de krav, som vor tid stiller.

Må jeg slutte med at ønske direktør Klem mange gode arbejdsår til at videreføre sin for dansk museums væsen så betydningsfulde indsats.

J. WORM

Afdelingschef i Handelsministeriet,
Formand for Handels- og Søfartsmuseet og for
Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner